

sygn. akt I Ns 168/22

POSTANOWIENIE

18 października 2022 roku

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie w I Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy Mateusz Janicki

po rozpoznaniu na rozprawie 18 października 2022 roku w W.

przy udziale protokolanta Natalii Matyszczyk

sprawy z wniosku **A. N.**

z udziałem (...) **spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.**

o odebranie oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. N. oraz zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia tego oświadczenia w terminie

postanawia

zatwierdzić uchylenie się przez A. N., córkę T. i M. z domu B. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. N., synu S. i C. z domu W., zmarłym 28 stycznia 2015 roku w W., ostatnio stale zamieszkałym w W. przy ulicy (...).

UZASADNIENIE

Małoletnia A. N., reprezentowana przez przedstawicielkę ustawową M. A., 14 lutego 2022 r. wniosła o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. N.. Powołała się na błąd, a mianowicie brak wiedzy (przedstawicielki ustawowej) o długach spadkowych, o których dowiedziała się w związku ze sprawą o stwierdzenie nabycia spadku wszczętą przez wierzyciela, a gdyby o nich wiedziała – złożyłaby oświadczenie o odrzuceniu spadku (wniosek k. 3-4v; oświadczenie o uchyleniu się w protokole rozprawy k. 47).

(...) sp. z o.o. z siedzibą w S. (wierzyciel spadkowy) wniósł o oddalenie wniosku oraz zasądzenie od wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych. Zarzucił przedstawicielce ustawowej wnioskodawczyni niestaranność w wykonywaniu władzy rodzicielskiej (pieczy nad majątkiem), a ponadto wskazał, że w świetle zasady ignorantia iuris nocet błąd co do prawa nie umożliwia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku (pismo k. 82-83).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

T. N. zmarł 28 stycznia 2015 roku (akt zgonu k. 60). Pozostawił córkę A. N. (ur. (...)), pochodzącą z nieformalnego związku z M. A. (akt urodzenia k. 25). Nie pozostawił testamentu (zapewnienia spadkowe złożone w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku k. 65).

T. N. pozostawił długi, m.in. wobec (...) sp. z o.o. w S. (bezsporne, nadto kopia cesji i tytułu wykonawczego k. 10-20).

M. A. od razu wiedziała o śmierci T. N., nie miała jednak pojęcia, że pozostawił on długi. Ich związek był burzliwy, okresy wspólnego zamieszkiwania przeplatane były okresami, kiedy T. N. przebywał poza domem. Wynikało to z kłótni wywołanych kłamstwami i zdradami T. N.. Jednakże przez cały 11-letni okres związku (...), pracował on, głównie jako mechanik, z wyjątkiem łącznie ok. 1,5-letniego okresu, w tym pod koniec życia z uwagi na chorobę nowotworową. M.

A. nigdy nie słyszała o długach T. N., do mieszkania nigdy nie przychodziły wezwania do zapłaty, nie zaobserwowała nic podejrzanego. Również po śmierci T. N., podczas porządkowania papierów, M. A. nie odnalazła żadnych dokumentów wskazujących na długi T. N.. T. N. nie chciał rozmawiać z M. A. na temat swoich spraw majątkowych, dochodów etc. Wiedziała, że płacił alimenty na dziecko z poprzedniego związku. W ich związku pracowali obydwój i każdy samodzielnie gospodarował swoimi dochodami (zeznania świadka A. T., e-protokół rozprawy z 18 października 2022 r., 00:03:24-00:21:01; zeznania przedstawicielki ustawowej wnioskodawczyni – M. A., e-protokół rozprawy z 18 października 2022 r., 00:21:59-00:38:35).

M. A., na podstawie zezwolenia udzielonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z 9 lutego 2022 r. (V. N. 451/22), 18 października 2022 r. odrzuciła przed sądem w imieniu małoletniej A. N. spadku po T. N.. Jednocześnie złożyła w imieniu małoletniej A. N. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku z uwagi na błąd polegający na braku wiedzy o długach spadkowych, wskazując, że gdyby taką wiedzę miała, toby spadek odrzuciła (protokół odebrania oświadczenia o odrzuceniu spadku k. 45; odpis postanowienia sądu rodzinnego k. 79; oświadczenie o uchyleniu się – protokół rozprawy k. 47).

Zgromadzone w sprawie dokumenty, jak również odebrane zeznania nie budziły wątpliwości sądu co do ich wiarygodności. W szczególności wskazać należy, że specyfika związku spadkodawcy z przedstawicielką ustawową wnioskodawczyni (kłótnie, tajemnice, nielojalność) koreluje z nieprzekazaniem przez spadkodawcę swojej partnerce wiedzy o długach. Również uczestnik nie przedstawił jakichkolwiek dowodów, z których można by wywieść niewiarygodność zeznań świadka czy przedstawicielki ustawowej wnioskodawczyni, względnie konkretny zarzut niedołożenia przez M. A. należytej staranności (tj. co konkretnie powinna była zrobić, czego nie zrobiła, aby ustalić skład spadku). Co istotne, tenże uczestnik inicjując postępowanie spadkowe, nie miał wiedzy o miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy tj. u M. A. (k. 54), co tym samym uwiarygadnia, że pod ten adres nie wysyłał żadnych wezwań, które mogłyby wzbudzić czujność przedstawicielki ustawowej wnioskodawczyni. Należy też mieć wzgląd, że brak podstaw do przyjęcia jakichkolwiek innych przyczyn nieodrzczenia przez M. A. zadłużonego spadku w imieniu córki, jak brak wiedzy o tym zadłużeniu.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek zasługiwał na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkodawca dowiedział się o tytule swego powołania, a zgodnie z art. 1015 § 2 k.c. brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (w ówczesnym stanie prawnym dotyczyło to spadkobierców małoletnich).

Zgodnie z przepisem art. 1019 § 1 i 2 k.c. spadkobierca, który pod wpływem błędu nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku w ustawowym terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu stosownie do przepisów o wadach oświadczenia woli z tą zmianą, że uchylenie powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, że spadek odrzuca. Zgodnie z art. 84 k.c. błąd jest prawnie relewantny (umożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożonego albo niezłożonego oświadczenia), o ile: po pierwsze, dotyczy treści czynności prawnej, po drugie, jest istotny (uzasadniający przypuszczenie, że gdyby dana osoba nie działała pod wpływem błędu i oceniała rzecz rozsądnie, postąpiłaby inaczej).

Na gruncie obowiązującego prawa nie ulega tym samym wątpliwości, że błędem prawnie relewantnym, umożliwiającym uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, jest brak wiedzy, że spadek jest zadłużony (błąd co do przedmiotu spadku, co zawiera się w „treści czynności prawnej”), jeśli zasadne jest przyjęcie, że przy posiadaniu takiej wiedzy, spadkobierca spadek by odrzucił (zob. np. postanowienie SN z 5.07.2012 r., IV CSK 612/11; postanowienie SN z 1.12.2011 r., I CSK 419/10; M. Pazdan, w: Pietrzykowski, Komentarz

KC, 2021, art. 1019, nt. 7, 12; K. Żok, w: Gutowski, Komentarz KC, 2022, art. 1019, nt. 22-24; W. Borysiak, w: Osajda. Komentarz KC, 2022, art. 1019, nt. 39-42, 53-54).

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy, należało stwierdzić, że wnioskodawczyni (powołana do spadku na podstawie ustawy jako córka) uchybiła terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. N. (który upłynął dla niej 29 lipca 2015 r.), jednakże było to spowodowane istotnym błędem co do przedmiotu spadku (istnienia długów spadkowych), tym samym umożliwiało uchylenie się od skutków prawnych tego uchybienia. Wnioskodawczyni zachowała roczny termin zawity do skorzystania z tego uprawnienia (art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c.), mając na uwadze, że przed upływem roku od wykrycia błędu (doręczenia jej przedstawicielce ustawowej korespondencji z sądu, z której powzięła wiedzę o zadłużeniu spadku, co miało miejsce w listopadzie 2021 r. – vide dołączone akta I Ns 271/21 SR w Mińsku Mazowieckim i art. 2432 k.p.c.), powołując się na błąd, złożyła wniosek o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, a następnie stosowne oświadczenie.

Mając na uwadze powyższe, sąd na podstawie art. 1019 § 3 k.c. zatwierdził uchylenie się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. N..

Zarzut uczestnika wskazujący, że błąd co do prawa nie jest prawnie relewantny, nie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia, ponieważ błędem, na który powołała się wnioskodawczyni, i który legł u podstaw zatwierdzenia przez sąd jej uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu, był błąd co do przedmiotu spadku (istnienia zadłużenia).

Zarzut uczestnika wskazujący na niedołożenie przez przedstawicielkę ustawową wnioskodawczyni należytej staranności w sprawowaniu pieczy nad majątkiem wnioskodawczyni nie zasługiwał na uwzględnienie. Był on sformułowany w sposób ogólnikowy i nie mógł odnieść zamierzonego przez uczestnika rezultatu. Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 26 listopada 2019 r., IV CSK 398/18, żeby zarzut taki mógł odnieść skutek, konieczne byłoby wskazanie zaniechanych aktów staranności, których dochowanie jest możliwe i których podjęcia można oczekiwać w danych okolicznościach z uwzględnieniem przeciętnego stanu świadomości prawnej społeczeństwa oraz charakteru długu i rzeczywistej dostępności źródła informacji. Przesłanka dochowania należytej staranności nie może być wykładana rozszerzająco. Szeroko, wykluczając narzucanie spadkobiercom surowego standardu należytej staranności wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30.06.2021 r., (...) 68/21, powołując bardzo bogate orzecznictwo oraz wskazując silny sprzeciw doktryny prawa spadkowego co do powoływania się w ogóle na pozaustawową przesłankę „należytej staranności” przy stosowaniu art. 1019 § 1 i 2 k.c. Tymczasem uczestnik, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, ograniczył się do przesłania ogólnego pisma, nieodnoszącego się w ogóle do realiów konkretnej, rozpatrywanej przez sąd sprawy, ponadto nie wziął udziału w rozprawie, a wcześniej (na etapie przygotowywania rozprawy i gromadzenia materiału procesowego) nie złożył w ogóle odpowiedzi na wniosek. Sąd natomiast, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego (którego rozszerzenia uczestnik mógł się domagać), doszedł do przekonania, że przyjmując adekwatny miernik staranności, nie sposób postawić przedstawicielce małoletniej wnioskodawczyni zarzutu niedbalstwa, przeciwnie – jej błąd był usprawiedliwiony okolicznościami.

Z.ądzenia:

1. odnotować uzasadnienie;
2. doręczyć odpis postanowienia z uzasadnieniem pełnomocnikowi uczestnika – r. pr. M. J. przez umieszczenie w portalu informacyjnym;
3. uzupełnić akta o brakujące epo: od korespondencji k. 34 (wszyc jako k. 48a);

4. o odrzuceniu spadku przez A. N. zawiadomić matkę spadkodawcy C. N. oraz rodzeństwo: R. K. oraz J. N. (adresy k. 45v);

5. po uprawomocnieniu przesłać SR w Mińsku Mazowieckim do sprawy I Ns 899/21: odpis protokołu k. 45 i postanowienia k. 49 ze stwierdzeniem prawomocności (poświadczony za zgodność).

W., 11 listopada 2022 roku asesor sądowy Mateusz Janicki